

maar die wordt weer gebruikt nà het boren (D e l v a u x), en de *canif* van F e l l e r, opgegeven voor Forges, Ath en Lavacherie, gebruikt eveneens na het boren bij het uitkanten. In Gascogne gebruikt men volgens de A L G om de klompen van buiten glad te maken een wat groter maar overigens volkomen normaal mes, een lang slagersmes zou men zeggen; het blijkt *ganueto* te heten, alzo in zijn naam verwant te zijn met de *canif* en via deze uit het Germaans te stammen. (Inlichting verkregen van Prof. Séguy).

Ik veronderstel, dat een scheermes-achtig mes vroeger de functie had van het huidige paalmes. Onze gebieden schijnen echter de komst van het paalmes niet te hebben afgewacht om het door een ander mes te vervangen. Op eigen initiatief of op Frans voorbeeld heeft men het trekmes met twee handvatten ingevoerd, daarbij het scheermes-achtige mes verdringend naar een minder belangrijk stadium van de produktie, een ander stadium waarin men niet zoveel kracht nodig had om het hout te bewerken.

Wat is nu het verdere lot van het scheermes geweest? Men mag aannemen dat het enkele malen voor het trekmes plaats heeft moeten maken. Zodra het echter werd gebruikt voor een bewerking van reeds holle klompen heeft zich een functiesplitsing voorgedaan: het scheermes werd niet alleen meer aangewend om het oppervlak te snijden maar bovendien om de scherpe randjes uit de klompopening te verwijderen. In de eerste van die twee diensten werd het opgevolgd door het trekmes, dat zelf op drift was gegaan door de invoering van het paalmes, maar in de tweede werd het gehandhaafd, in een aantal plaatsen tot heden toe (de punten van kaart 10). Het is de tweede dienst die ons hier verder bezighoudt. De eerste wordt besproken bij kaart 13 sub F. Beide diensten worden nog min of meer vervuld door de Waalse *canif*; in Rance wordt hij, volgens uitdrukkelijke vermelding van D u c a r m e—G o z i n, behalve vóór het boren ook gebruikt bij de *débordâdje* = het uitkanten.

Voor een juiste beoordeling van de verhouding die er bestaat tussen de beide messen van kaart 10 was gewenst dat ook de gegevens van vraag 12 getekend waren. Men kan daar evenwel niet op bouwen, omdat vooreerst een aantal inzenders volstaan met „ja” te schrijven en men vervolgens onmogelijk kan bepalen wat voor mes dat dan is. De vraag was verkeerd gesteld en dat konden de invullers niet helpen. Globaal krijgt men echter de indruk, dat in het zuidwesten tot de lijn IJssel—Oude IJssel (maar de Noordwest-Veluwe en de IJsselstreek benoorden Deventer vormen een uitzondering) een bodemmes-achtig mes gebruikt